СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 259. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 5. падолиста, 1924. VOL. XXXII. No. 259. Jersey City, N. J., Wednesday, November 5, 1924. THREE CENTS

ПОСЛІДНІ ВИБОРЧІ ЗАКЛИКИ.

ВАШИНГТОН, 3. падолиста. — У своїм послідні виборчім заклику до виборців, який президент Кулидж виголосив за посередництва радія, він не закликав їх голосувати за републиканською партією, а лишень до сповнення свого горожанського обовязку.

Зате демократичний кандидат Дейвис, котрий промовляв теж через радіо з Ню Йорку, взивав виборців голосувати за демократичною партією, обіцюючи на случай побіди, що він прочистить федеральний уряд з усіх надужить.

Сьогорічні вибори з 4. падолиста важні тому, бо на них мається вибрати президента Злучених Держав, 32 сенаторів, членів палати послів, 34 стейтових ґубернаторів та богато других менчих урядників.

ХОЧУТЬ ОБМЕЖАТИ НА БУДУЧЕ ВИДАТКИ ПАРТІЙ НА ВИБОРИ.

ВАШИНГТОН, 2. падолиста. — Кількох конґресменів та сенаторів збирається внести на засіданню конґресу проект закона, який заборонявби збирати та видавати на виборчу акцію більше, як понад певну суму.

Сенатор Бора, приміром, заявився за тим, щоби політична партія була обмежена при президіяльних виборах до півтора міліона долярів. Він теж хоче, постаратися о закон, який приказувавби всім жертводавцям на партійні передвиборчі цили складати свої жертви сейчас так, щоби партії могли подати до публичного відома всі жертви на два тижні перед виборами.

ПОЧИНАЮТЬ НАНОВО РОБИТИ В СТАЛЕВІМ ПРОМИСЛІ.

ЯНҐСТАВН, Огайо, 2. падолиста. — Ряд зелізних печий в сій околиці почав працю з початком сього місяця.

Се дає надію на оживленне сталевого промислу.

ЗАБОРОНЯЮТЬ ПАЛЕННЄ УРОЧИСТИХ ВИБОРЧИХ ОГНІВ.

НЮ ЙОРК, 2. падолиста. — Нюйорський комішенер публичних робіт видав заборону святкувати вибори через паленне огнів. Він каже, що його уряд зробить специяльну нагінку проти тих, які нарушуть сей припис публичного безпеченьства.

АРЕШТУЮТЬ БЕСІДНИКА ЗА ТЕ, ЩО ГОВОРИВ „ЧУЖИНЕЦЬКОЮ" МОВОЮ".

ОМАГА, Небраска, 2. падолиста. — Тут арештовано нині Алберта Дастера, польського бесідника, котрий приїхав сюди з міста Коломбаса на політичну передвиборчу промову за Ла Фолетом.

Арештовано його на основі стейтового закона, який видано в час війни, а який збороняє говорити якоюнебудь другою мовою, кромі анґлійської.

Замітно, що сього закона вжито за основу арештовання по раз перший від його ухвалення. Щодо його конституційности заходить великий сумнів, бо ухвалений з ним закон проти не-анґлійських язиків у школах суд признав незгідним з американською конституцією.

КАТАСТРОФА НА ВУЛИЧНІЙ ЗЕЛІЗНИЦІ.

ШИКАҐО, 2 падолиста. — На віз міської вуличної зелізниці, на розі Норт Евеню та Кінґсбері стріт, наїхав товаровий поїзд зелізниці Шикаґо, Милвокі енд Ст. Пол та вбив на місци 10 осіб. а 31 тяжко покалічив.

Сторож зелізничої вежі, з котрої уставлено сиґнали, через які поїзд наїхав на стріткару, признався, що він випив собі кілька келішків.

ВЕЛИКІ ПОЖАРИ ЛІСІВ.

Гай Бридж, Ню Джерзі, 2. падолиста. — На великім просторі довкола Гай Бриджа горять ліси. На їх ратунок виїхали пожарні сторожі з 8 дооколичних міст та коло тисячки добровільців.

ЗНОВА ПОШЕСТЬ НА ЛЕГЕНІ.

ЛОС АНДЖЕЛЕС, Каліфорнія, 2. падолиста. — На пошесну недугу легень померло знова 7 душ. Разом досі померло на неї 21 осіб.

Міський уряд приказав наложити кварантанну на цілу дільницю, в якій случилися ті випадки. Лікарі ще далі ломлять собі голови над означеннем недуги.

ПОЖАР ШПИТАЛЯ.

БОЛТИМОР, Меріленд, 2. падолиста. — У військовім шпитали в таборі Міда вибух пожар. Жовніри мусіли втікати з ліжок. Пожар знищив ціле крило шпиталю, поки його вгашено.

АМЕРИКАНЦІ ДАЮТЬ СТИПЕНДІЇ МЕКСИКАНСЬКИМ СТУДЕНТАМ.

МЕКСИКО, 2. падолиста. — Американські висші школи предложили мексиканському президентови до роздачі 20 стипендій, призначених для мексиканських студентів на студіованне в американських університетах.

ПОЖАР РОДИНИ В ОГНИ.

НЮ ЙОРК, 2. падолиста. — В мешканню на 145. Герк Стріт в Ню Йорку погибла в огни родина С. Рота, зложена з 5 душ. Поліція й пожарна сторожа підозріває якусь злочинну руку й робить пошукування за злочинцями.

ВІДДАВ ЖИТТЯ ЗА 25 ДОЛЯРІВ.

НЮ ЙОРК, 2. падолиста. — Підчас пожару готелю Св. Джорджа в Ст. Джордж, на Лонг Айленді, один з послугачів кинувся до комнати готелю, щоби вратувати схованих там 25 долярів і погиб в поломіню.

ВИБОРИ НА КУБІ.

Гавана, Куба, 3. падолиста.— В суботнішних виборах президента Куби побідив ліберальний кандидат Мачадо.

Побитий консервативний кандидат Менокаль видав зараз по виборах заяву, що ліберали пошахрували вибори.

СТРАШНИЙ МОРД В ЦІЛИ РАБУНКУ.

Брендон. Ман. — В пятницю, в ночи 17. с. м. заведено Адолвфа Старка, з Стейнбах до тутешнього шпиталю з дуже побитою головою, а двох злочинців Д. Вокера і Дж. Г. Роса до вязниці Третий злочинець Дж. Фрейзер прийшов на поліцію самий в суботу вечер. На виздоровлення Старка нема надії.

Мордерчого атаку доконано в цілях рабункових. Д. Вокер сказав під присягою: „Коли я і третий чоловік (Фрайзер) сказали не убий його!" то Слим відповів: „Я знаю, що я роблю. Убиймо його. Він є лише росіянином і нездалий для сього краю". — Дальше Вокер признався, що він, удаючи фармера. завів старка коло еливейтра і там Слим і Бил стрітили їх і запитали де вони були. Зараз по сім Слим вдарив каменем Старка в голову так сильно, що той упав на землю. Забравши сто долярів вони всі три непритомного занесли під старий еливейтер і кинули як неживого в рів. По якімсь часі Старк віддискав притомність і зарачкував до ґеражу Денісона при 11 улици, звідки зателефоновано до поліції. Старк мав ще настільки сили, що сказав прибувшим до нього поліцаям, як виглядають злочинці і вони зараз другого дня арештували двох.

НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШОСТИ НА УКРАЇНІ.

На Україн іє 28. міліонів населення є 215.046 Німців, 231. 593 Поляків, 369. 324 Молдаван, 99.916 Греків, 84.154 Болгарів і 1,377.749 Жидів.

Москалів є аж 4 міліони, а вони є рівноправні з Українцями на папері, а на ділі мають прав далеко більше.

ПОВІРИВ В ДРУКОВАННЄ ГРОШИЙ СТРАТИВ $120.

Реджайна, Саск. — Василь Мельник, з Роджайни, Саск. вернув з роботи до міста зі 120 долярами в кишені. На улиці стрітився одного дня з незнакомим чоловіком, який дуже скоро став його приятелем. Незнакомий сказав Мальникови про штучний винахід до роблення грошей, які він має в себе. Незадовго Мельник пішов з незнакомим до покою в „Сон Румс" при десятій евні, і там незнакомий запитав чи мальник хоче зробити для себе трохи грошей. Сей згодився на пропозицію. Колиж незнакомий запитався чи в Мельника є які гроші, то той сейчас витягнув з кишені 120 долярів у десятках). Незнакомий сказав, що се буде добрий початок і тісно затиснув ті гроші в кулак. а відтак натяв 15 карток білого паперу величини дісятки, змочив їх, звинув тісно і подав Мальникови, щоб подержав нім принесе фарби до розмальовання грошей. Колиж по упливі одної години незнакомий не вернув Мальник пішов до поліції, і та тепер шукає грошороба.

ВПЛИВ ЕЛЄКТРИКИ НА УРОЖАЙ ЗЕМЛІ.

Французький учений Шапталь займається від довшого часу дослідами над справою впливу електрики на урожай землі. Він умдає, що електрика підносить урожай землі від 100 — 500 проц. Зерно пшениці, яке засіяв він в окремій посудині і виставив на вплив електричних филь видало 500 кратне жниво. — Видатність жнива зменшувалася в міру. убутку електричних филь, а коли їх усунено то одно засіяне зерно видало тільки 6 нових зернят. Цей великий і благодатний вплив єлектрики на урожай землі можна зауважити в Америці в тих місцевостях, де сильно розвинена радіотелеґрафічна сіть.

Для піднесення рільної продукції треба булоби перевести будову окремих електричних стацій, які підносилиби при помочі електричної струї урожай землі.

$3629 ЗА НЕДОДЕРЖАНУ ЛЮБОВ.

Реджайна, Саск — В суботу 11. с. м. місцевий суд засудив Івана Ворончака на заплаченя Амелії Рих з Киплінґ, Саск 3.629 дол., як відшкодованне за недодержане приреченне оженитися з нею.

Видаючи засуд суддя Ембурі заявив, що ся сума за мала, та після його гадки хлопець повинен заплатити за свій вчинок.

Ворончак заручив був Амелію Рих і прирік оженитися з нею. Після заручин він переписувався з нею, а як народилася дитина, він обіцяв дати ії удержаннє. Колиж пізнійше дівчина сказала, щоб оженився, він відказався.

МІЖ МОЛОТОМ І КОВАЛОМ.

Таке дійсно становище православної церкви в Польщі. По наказу влади митрополит Денис оголосив новий стиль — думав, що „овечки" послухають і все гаразд буде. Аж ті „овечки" ні одна частина і здорова не пішла за наказом. Митрополит мусів відмінити стиль Дня 16. серпня с. р. собор епископів постановив, що на домагання громади можна правити по старому. Таким чином духовне начальство і вовка наситило і вівцю спасло. Бідна тільки та церква з таким начальством, яке робить сьогодня свято для панів, а через кільканайцять днів для мужиків.

НАЙМЕНША БІБЛІЯ.

Щоденно бачимо книжки ріжних розмірів: більші і менчі, то знова такі малі, що зовсім вигідно можна сховати до кишені. Але якось так вже ми привикли, що церковні книжки св. Писмо чи таки просто Богослужебні книги звичайно великі розміром. У нас навіть принято що коли побачить велику книжку, кажеться: „А то що за біблія?". Отже дивним подекуди видається нам, що найменша книжочка, яка не закриває навіть долоні звичайної руки, це є біблія. Найменша на світі біблія у цілости обіймає увесь старий і новий завіт. Та тільки читати її можна лишень через побільшаючі шкла, таке дрібнесеньке її письмо. Всякі дива на світі.

Чому побідили консерватисти в Анґлії?

ЛОНДОН, 3. падолиста. — Редактор тутешнього політичного тижневика „Обзервер", Дж. Л. Ґарвин, каже, що до недавніх виборів в Анґлії виступили дві сили, сили соціялізму, які хотіли вводити в життє кличі Маркса для руїни і розбиття, і сили противні соціялізмови, які хотять цілости і розвитку нації.

Набудуче, каже він, сі дві сили будуть творити дві головні політичні ґрупи.

Він каже, що анґлійський нарід добре розумів, що значило-б, якби побідили соціялісти і тому, дякуючи свому здоровому розумови, дав таку велику більшість консерватистам. Анґлійський нарід, каже Ґарвин, знав, що побіда соціялістів остаточно довела би до революції і кровопролиття, а він хоче національного співділання, а не клясової боротьби. Він хотів сильної, постійної влади, яка правила-б безупинно пять літ і поставила знову Анґлію, обтяжену найбільшими военними державами в світі, на ноги, а не соціялізму, який був би для нього самовбивством.

Соціялісти, якби були вернулись до влади, на підставі більшости в парляменті, були-б доразу приступили до націоналізації. Вони були-б зачали націоналізувати зелізниці, копальні, а далі пішли-б були до торговельної фльоти і до банків, а треба знати, каже він, що соціялізм для Анґлії страшнійший аніж большевизм для Росії, бо життє Анґлії дуже складне, коли життє Росії ще зовсім не розвинуте. Росія, на його думку, се одинокий край, який міг перебути большевицьке лихоліття власне через примітивний стан розвитку її життя.

Покищо Партія Праці нічого шкідного для нації не зробила, каже Ґарвин, а се тому, що вона, опираючись на меньшости, була взаперті, але інакше вона поставилась би була, якщоб була здобула більшість. Та перед сим уратував анґлійську націю її здоровий розум.

ГОВОРЯТЬ ВЖЕ ПРО НЕВДАЧУ ПЛЯНУ БЕНЕША.

ЛОНДОН, 3. падолиста. — В тутешніх поінформованих кругах говорять, що з упадком правительства Мекданелла упаде теж і плян Бенеша про „поставленне війни поза закон", який приняв тому місяць Збір Ліґи Народів в Женеві.

Кажуть, що нова анґлійська консервативна влада відкине сей плян, і хто знає, чи навіть згодиться на міжнародню розоружну конференцію, яку заповіджено на червень слідуючого року.

ЧИ ЛІПШЕ ПІЗНО НІЖ НІКОЛИ?

ЛОНДОН, 3. падолиста. — Премієр Мекданелд віддасть по уступленню з премієрства шери на суму $150,000, які йому був дав міліонер Ґрент на удержуванне автомобіля, який він теж йому подарував.

Автомобіля либонь не буде віддавати.

ЦІКАВЛЯТЬСЯ ВИБОРАМИ.

ЛОНДОН, 3. падолиста. — Тутешня преса присвячує богато місця завтрішнім президентським виборам в Америці.

Ґазети привязують велику вагу до висліду виборів, бо від сього залежить, яку участь Америка схоче взяти в розвязці европейських міжнародніх питань.

ВЕЛИКА ПОВІНЬ У ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 3. падолиста. — Наслідком зливи, яка тривала цілий минулий тиждень, піднеслась вода у всіх ріках північної Франції і повінь грозить затопою цілій країні.

Вода на ріці Сені (Секвані), над якою лежить Париж, піднеслась о шість стіп понад правильний стан її води. Таксамо підноситься постійно вода ріки Марни, Мези й інших.

Повінь вже заливає доми і поля, а боятся, що в сих днях може наробити дуже богато шкоди в усій північній Франції.

ПОВІНЬ В БЕЛЬҐІЇ.

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельґії, 3. падолиста.— Ріка Меза виступила з берегів і заливає околиці. Досі вже наробила чимало щкоди.

МАКЛАКОВ ПРО ПРИЗНАННЄ БОЛЬШЕВИКІВ.

ПАРИЖ, 3. падолиста. — По признанню правительством Ерріота російського большевицького уряду тутешній давній російський амбасадор Василь Маклаков опустив стару амбасаду для большевицького дипльоматичного представництва.

Перед уступленнем сказав він, що правительства Мекданелда й Ерріота признали російські совети в надії, що використають красше умову з Росією вчасі її безсильности, одначе по його думці вони короткозорі, бо не бачать, що большевики не можуть додержати того, що обіцюють.

ОПОЗИЦІЯ ПРОТИ ЗАХОДІВ ДЛЯ НІМЕЦЬКО-ФРАНЦУСЬКОГО СТАЛЕВОГО ПОРОЗУМІННЯ.

ПАРИЖ, 2. падолиста. — Сталеві маґнати в Льотаринґії, яка тепер вже є складовою частю Фрації, і углеві маґнати з Рурщини, ведуть переговори і хотять заключити договір задля співділання у сталевому промислі і навіть хотять умовитись про захопленне заграничних ринків для своїх виробів.

Се викликало спротив серед французьких націоналістів. Вони кажуть, що се старий плян Йосифа Кайо, котрого за се відсуджувано від французького патріотизму. Вони кажуть, що не противні приватному порозумінню поодиноких фірм з обох країн, але не годяться, аби се був договір світового значіння. Їм ходить о те, аби се не було зачатком німецько-французького економічного порозуміння чи навіть союза.

Вони радше згодились би на анґлійсько-французьке промислове порозуміннє принесло би шкоду для анґлійського сталевого промислу.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$7.00	На рік	$7.00
Six months	$3.75	На пів року	$3.75
Three months	$2.00	На три місяці	$2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$5.00	На пів року	$5.00
Three months	$2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ГЛАС ВОПІЮЩИХ.

Не знаю, чи до українського робітництва Америки досягне гучний голос німецьких і інших політиків (переважно соціялістів) в оборону російських соціялістів, що гинуть на крайній півночі СССР. в тюрмах і льохах Соловецьких і Анзерських островів, закинуті туди найсоціялістичнійшою з усіх соціялістичних владою — совєтською. Не думаю... Передруковуючи запобігливо з совітських ґазет усяку комуністичну брехнину для одурення далекого від совітської дійсности українського робітника в Америці, всі оті „робітничі, щоденні" і всякі инші „вісти" не посміють, звичайно передруковувати відозви до демократії Західної Европи і до совітського уряду", бо се загрожувати-ме їм конфліктом з панами своїми з Москви, а хто-ж не памятає біблійної істини, що „знает осел яслі господа своего", котрий годує тую покірну худобу!

А дуже шкода буде, коли той голос порядних людей не сягне до слуху тих, що під впливом писанини усяких псевдоробітничих „вістей", вірять у совітський робітницько-селянський рай в той час, коли там і для робітників і для селян вернулося справжнє кріпацтво, а всіх хто не то, що бореться з тим рабством, але насмілюється лише протестувати в той чи инший спосіб, кидають під землю, в льохи далекої смертельної півночи і по-бузовірському мордують там.

Отже спробую подати до уваги тую відозву не через рапорт московських чекистів — якісь там „вісти", але через незалежну, вільну „Свободу". Відозва варт того, щоб пожертвувати їй кусником вільного місця в ґазеті.

„З російських тюрем, — гласить відозва, — лине в Европу відчайдушний крик про поміч, — його повинні почути, як що людяність не є пустим словом. Більш, як 400 російських*) соколишню Россію, між ними й Українців, звичайно.
Островах**)— в Білім морі, коло північного полярного круга, ціялістів ось уже другий рік, як інтерновані на Соловецьких Їх віддано під владу убийчого підсоння, вони страждають від недоїдання і жорстокого поводження з ними. З відомостей, одержаних Закордонною Делеґацією РС-ДРП., 45% хорі на скорбут і туберкулез, троє збожеволіли, шестеро торік убито з нікчемного приводу вартою.

Вже кілька місяців умовивши увязнення в переповнених тюрмаж, перероблених із старого колишнього монастиря, стали остільки жахними, що вязні заявили: „Ми не переживемо другої зими", і розпочали голодуванне, котре не дало жадних наслідків. Даремно також, з цілею уникнути дальшого перебування в задушливих ледяних льохах, вимагали вони, щоб їх перевели кудись инде. Большевицький уряд послав на Соловецькі Острови — і на ще дальші Анзерські — нові партії політичних вязнів, яких так само віддано було під владу повільної голодної смерти і холоду.

Ми нижче підписані, вважаємо, що такого роду тюремне увязненнє і таке поводженнє з політичними вязнями — які-б обвинувачення не ставив до них російський уряд— ЛАМАЮТЬ УСІ ЗАКОНИ ЛЮДЯНОСТИ І ПОЛІТИЧНОЇ МОРАЛІ. Се повинно викликати гострий протест усіх тих, котрі вважають за свій обовязок боротися з варварством наших часів.

„З огляду на се ми оголошуємо до відому всіх се скандальне поводженнє большевицького уряду з політичними вязнями і від імени всіх однодумців ЗВЕРТАЄМОСЯ ДО СОВІТСЬКОГО УРЯДУ З НЕВІДСТУПНИМ ДОМАГАННЄМ, щоб жертви такого сарварства було поставлено В ЛІПШІ умовини, щоб вони могли користуватись таким ДОГЛЯДОМ і мали з собою таке ПОВОДЖЕННЄ, яке гідне культурної держави.

„Ми просимо далі негайно приступити до зборів, котрі дали-б змогу як найскорше набути для хорих і знеможених живність і одежу. Вноски приймає Dr. Paul Hertz, M. d. R., Berlin—Charlottenburg 5, Neue Kantstr. 3. Ми сподіваємося, що се подвійне зверненнє — до совітського уряду і до друзів людяности — в Західній Европі почується".

Між підписами під вищенаведеного відозвою бачимо підписи таких осіб, як Е. Бернштейн, К. Кавтський, Р. Гільфердінґ, [illegible], [illegible], Стівін (ред. с.-д. ґаз. „ПравоЛіду", в Празі) і др.

Особисто я не дуже вірю в те, що відозва ся зверне велику увагу „друзів людяности". Хіба не ми суть свідками того, як такий [illegible] европейського миру, як голова II. Інтернаціоналу [illegible] англійський премієр, соціяліст і голова робітничого [illegible]. Мек[illegible] не гребає потиснути руку московських т[illegible]ів, визнати їх і заключити з ними договір, нагадуючи того анекдотичного Жида-пачкаря, що перепроваджував через кордон польську ґрабянку і запевняв козаків, які спіймали його на горячім вчинку, що се його жінка, на доказ чого сказав. „Стану я із-за польской спідниці з русским правительством сваритись!" Отже і соціяліст Мекдонелд за якихось там соловецьких вязнів-соціялістів та якогось там ще права людяности теж не стане сваритись з „русским правительством", бо добре знає, що лише при таким правительстві можна дістати за безцінь добрі концесії і в Росії, і на Україні, і на Кавказі. Де вже там тая людяність!... Так само й другі, а тим паче само „русское правительство"! Воно-ж гаразд знає, з ким має діло, тому тільки реготатиметься, — і благородний голос добрих людей буде гласом вопіющого в пустині людської байдужности й хамства.

Коли-ж проте наводжу тут сю відозву, то тільки тому, що в ній коротко, але яскраво і достотно змальовується авторітетними діячами не з „білоґвардійської преси" обличчя червоних (од невинної крови) московських душогубів, сиріч, „вождів пролетаріяту". І коли хоч один, два із спантеличених їхніми послугачами людей замислиться над сією відозвою і витягне з неї належні консеквенції, вважатиму свою ціль осягненою.

С. Черкасенко.

*) Себ-то соціялістів ріжних народностей, що населяють

**) Місце довголітного увязнення останнього кошового Січи Запорожської — Кальнишевського.

Клопіт з „робкорами" та „селькорами".

(Оригінальна допись до „Свободи" з Відня).

Московські большевики не мають часу; бо що й говорити! Вони сочинили щасливо у себе „пролетарську революцію" то мусять же оглянутись, як би то і в прочім світі її сочинити а тим самим охоронити драгоцінні „галушки" таки у себе дома.

Коли-ж людина не має часу, то і на пусті балачки не може його тратити — але ні! — куда я заїхав. Власне що з московських безконечних балачок, обливаних цілими чайними хмароломами і вийшла московська революція; і то з балачок вcтеклих, „безпредельних", з балачок до „щенту" — як кажуть з польська Наддніпрянці, з балачок через цілу ніч, аж до рання. А серед таких безконечних балачок додумається остаточно і один або другий „Гамлет щібровскаво уезда", що требаби впровадити якісь упрощеня, окороченя, бо еще — не доведи Господи — і готовби вистряпатись, а тоді чим би прийшлося учити „гнилий запад", та навертати його на путь істини, відкритої в якісь закуреній та обпльованій кімнаті у тім, чи иншім московськім, чи тепер буржеськім переулку?!

Подумали, тай зробили: впровадили упрощенння, скорочення але такі, що нераз сторонній чоловік мусить себе таки добре намучити заки розчовпає, що то таке якесь дике слово повстале зі зложення цілого ряду инших слів — може означати.

І так маєте на примір: „наркома" „совнаркома" „сельбеду", „комінтерна, а навіть „губно", чого таки й за ніяку нагороду ніхтоби з вас читачі не вгадав, колиб вам не сказав.

Це дивне слівце означає ні менше, ні більше, а лише „губернскій отдел народняво образованія".

А що найцікавійше то це, що коли за нашої короткої галицької державности в 1918—19 роках почали наші комуністи видавати в Станиславові свого „Републиканця", то взялися зараз і собі до впроваджування таких скорочень, як на примір „виконком", що на ріжних дурачків робило більше враження як які небудь програми й програмки!

На тему большевицьких скорочень повстала вже ціла маса ріжних анекдот і у Москалів і у Українців і я нагадаю тут лише на одну наведену перед кількома роками у віденській „Волі".

Приходить раз рано Троцький до Раковського, тай таки так і не гримає на нього: „Дурак!"

Раковський аж підскочив з обурення.

„Што ви, товаріщ — каже— меня обіждаете?"

Але Троцький витовкував йому скоро в чім річ, написавши на куснику паперу:

„(Д)оброе (у)тро (Рак)овський! Виходить, що „дурак" — це власне большевицьке скорочення тих трох слів, і значить по нашому: „Добридень Раковський!"

Ну — а щож таке „селькор" та „робкор"? Також не легка строка. Взявши по нашому по українськи — то вийшло би на примір „селянське коромесло" та „робоча корова", або й „робуча корова". Але по московськи тай по большевицьки це инша справа:

„Селькор" значить, „селянський кореспондент", а рабкор, рабочій кореспондент. Иншими словами — є є це кореспонденти, дописвики до большевицьких часописей і [illegible] а другий з робітничих кр[illegible].

Остаточно — таких кореспондентів є досить по всіх краях до всіляких газет, і не ма в тім нічого довного. Тай нема причини їм аж якихсь спеціяльних титулів надавати. Але в „пачтьонній" большевії — инакше: там писменних мало, а як вже який найдеться та береться аж до часописей писати — то це вже велика рідкість і большевики його зараз своїм мужем довіря роблять. — Не забуваймо, що в большевії свободи преси нема, що там лиш большевицькі часописи виходять, бо инші не сміють виходити. — Ось большевицькі редактори зараз такого кореспондента „рабкором" чи там „селькором" іменують та уважають вже його за члена своєї большевитської єрархії.

Можна собі представити, як такий малограмотний чоловік дірвавшися до пера, та долучений до співпраці в урядовім часописи — гуляє собі потім по карках своїх ближних з осібна тих, що йому з такої або иншої причини — „не до шмиги"! Щож легшого як цего або другого обчорнити, прозвати контрреволюціонером, противником рабочекрестянської власти і таке инше. Нападений очивидно не має як боронитись, бо инших часописей крім большевицьких нема, а редакція чейже не буде містити оборони „контрреволюціонера". І такий бідачисько наражений на переслідування з боку большевицьких властий, а нерав дістається і в руки „чеки", чи там „гпу", з котрих не так то легко вирватися з життем або бодай з цілими кістьми!

Звідси то власне повстає така ненависть в робучій масі на такого „селькора" чи „робкора", межи котрих пруться передовсім ріжні хулігани, котрі приподобуючися власть „імеючим" большевикам — стараються в той спосіб закрити кінці ріжних своїх злочинних „зделок" та відвести увагу властей на других, звичайно Богу духа винних людий.

Такий „селькор" чи „рабкор" — це доповненнє большевицької системи „розслоєнія деревні" (села), це пункт головний для основання „ячейки", це один з орґанів большевицької шпіонажі.

Остаточно робуча маса доведена до розпуки — береться до самооборони і нераз крівавo розправляється з людьми, що умінне писання надуживають в такий поганий спосіб. Про той новий обяв пише дуже інтересно большевицька московська „Правда".

„Переслідування і убійства рабкорів і селькорів — пише та часопись — стади тепер масовим обявом. — Не мине місяця або лиш і 2 неділь, як щоби ми не дістали вістки про убиттє цего чи другого нашого кореспондента. Безсердечні переслідування, побої, нацьковування, підпали, нищенне їх майна — так і сиплються на них".

„Правда" наводить отже цілий ряд таких випадків. І так: рабкора „Пролетарской Правды" Сіміцика ранив Борзаковський, у котрого він мешкав. На рабкора „Рабочой Газети" Хрошина роблено уже кілька нападів. — На фабриці „Волга" набили робітники також робкора Сердовска. — На рабкора Кувнецова робітники стріляли з засідки. Селькора Маціянія в Катеринодарі — бють при кождій нагоді. На[illegible] державної фабрики олію в [illegible] прогнано з посади двох рабкорів, котрих виключено рівнож з професіонального союза. — В Николаєвську убито селькора Тихонова а в Гомелю селькора Пильченка. Рабкорови Щербакову в Івановім — Вознесенськім переломано обі руки, і т. д. і т. д.

Що найцікавійше то те, що рабкорів увільнюють зі служби у ріжних фабриках чи навіть і в державних заведеннях, хоч вони є власне в большевицьких руках. І так прогнано зі служби в бондюженській Калузі рабкора Терсхова, в Київі рабкора Порубченка і то з державного млина. В Ташкенті прогнано рабкора Михайлова і то з залізнодорожної служби.

Цей виказ потерпівших рабкорів та селькорів зложила „Правда" лише за короткий час але вона утверджує, що „преследованія і убійства селькоров сталі масовим явленіем" так що регулярно приходять нові вісти про убийства етаво ілі інаво деревенскаво брата — пісателя, а уж травля ізбіенія, витаптиваніе посевов і т. ин. проісходять нескончаемо і непреривно".

„Правда" дуже обуюється на такий стан річий, і очивидно по большевицькому звичаю домагається „безпощадной расправи" та „декрета о разстреле".

І дивна річ, що тим великим людям з редакції „Правди" не прийде в голову подумати, чому то в инших державах не чути про такі напади, побої і навіть убійства співробітників ріжних часописей? Правда — буває часом і там так, що нападений в часописи робить собі сам сатисфакцію і дає напасникови в лице, але в прочім в культурних краях ведеться так, що неслушно нападений в якійсь часописи посилає до редакції спростоване, або евентуально позиває редактора напасника до суду.

Но! Але в тім власне й ціла штука, що в других державах є свобода преси, що у них кореспондент часописи є собі звичайним громадянином, а не аґентом та шпіцлем уряду!

Цего зарозуміла большевицька палка зрозуміти не хоче, але має еще й претенсію просвічати „гнилий запад" тай там позаводити такі гарні „порядки" які є тепер в Росії. А кажу в Росії, бо назва „Союз советських соціялістичних републик" — це лише „блоф", це лише дурман для тих, що хотять давати себе піддурювати. І я не дивуюся ще робітникови, котрий не мав серед тяжкої праці нагоди, щоби перестудіювати історію робітничих рухів а зосібна історію революції в Росії почавши від декабристів. Але що говорити про молодців з інтелігенції, що при троха доброї волі могли би преці по своїх університетських бібліотеках справу докладно перестудіювати.

Та щож! Студії — це річ тяжка; вони вимагають і часу і праці. Далеко легше вибубнити дві три брушури Бухаріна чи Троцького та імпонувати потім таким товаришам, що й на це навіть не могли стягнутися.

Трагікомічна історія з „рабкорами" та „селькорами" учить що — як „неправда — не просвіта", так само і неволя террор та безправство — не можуть нічого иншого сплодити — як лиш також насильство і кріваву розплату. Розумію однак, що людям вирослим під царсько-чиновничим обухом не легко приходить думати европейськими катеґоріями. Але як можуть люди, що виросли серед конституційних европейських, чи американських відносин запалюватися до вицвітів, такої дикости як большевизм — цего якось поняти не можу.

Преці — коли придивитися з близька до нього, то бачимо, що хвиля з одного боку, безпорадність дитини, котра ставає допера перші кроки на дорозі громадського життя, з другого боку дикарство, цілком зрозуміле у раба, що власне скинув з себе довголітно ношені кайдани.

Та наївність, та непорадність у большевиків є прямо розброюючими і викликували би співчуття а навіть симпатію, коли б не та чисто азійська кровожадність, яку видно у них на кождім кроці.

„Совети"! — Та ж це нічого иншого, як лиш посередні вибори з нерівністю виборчого права, проти котрих народи Австрії, а між ними і наш через майже 20 літ боролися. Молоді студентики цего не знають, але най вчаться, най запитають старших наших селян, то їм скажуть як тото, тай ще при якім голосованню (які в советах) виглядало „Селькори"! Та ж у нас було і 2 тисячі „селькорів" обмежених лише пресовим законом, як і всі инші горожане. Але, щоби „селькорам" нашим хтось руки ломив — я про таке еще не чув.

Це можливе хиба лише в царстві „стенки" та повного большевицького безправства.

І справді є що наслідувати, є що малпувати, забивати студентські орґанізації, та компромітувати наш нарід, от хоч би лише на таких всесвітніх нарадах, як недавний конґрес студентський у Варшаві.

Вітчина наша у неволі, народ наш у поневоленню та нарузі а його молоді „інтеліґентні" сичи місто продумувати над цим, як його **спільними силами визволити з кайдан** — лиш і продумують над цим, як би ті наші невеличкі сили ще більше розбити на атоми! Що ж дивуватися потім робітникови, який в чужині далеко від своїх братів і сестер забуває на їх муки, на знущаннє над ними з боку безличного ворога і жалує дати пару центів місячно на боротьбу о їх визволенне?!

Др. Кирило Трильовський.

ТРЕТИЙ КОНҐРЕС ОБЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ В АМЕРИЦІ

що відбувся в Філяделфії, Па., дня 28. жовтня 1924 року.

(4)

ЗВІТ УСТУПАЮЧОГО УРЯДУ.

Предсідатель заряджує приступленне до слідуючої точки програми, себто до звіту уступаючого уряду, та уділює голос голові Обєднання, о. Володимирови Сполітакевичови.

Справозданне голови Обєднання.

Як раз в тім місяци 26. октобра проминув рік, коли то делеґати і представники нашого народу в Америці, **признаючи конечність центральної політичної орґанізації**, якою являєсь „Обєднаннє", вложили на нас тяжкий обовязок сю ідейну і високо-патріотичну роботу „Обєднання" продовжати. **Не для матеріяльної користи** ані слави, але з патріотизму і без найменьшого винагородження, вибраний на II. Укр. Конґресі уряд приняв на себе сей тяжкий труд і працю в сповненню наложеного на него обовязку. **Чи, оскілько** і як сей обовязок (ми поодинокі члени уряду) сповнили, — про те маєте рішити Ви, Вп. Пані і Панове, Делеґатки і Делеґати III. Укр. Конґресу в Америці.

Без найменьшої інтенції образити когонебудь із делеґатів послідного, т. є. II. Конґресу, — скажу се, що більшість з них попросту викпила нас. **Вони приїхавши на Конґрес,** скритикували роботу попередного уряду і вибрали II уряд на чолі майже паперової орґанізації, наказали йому збудувати як **найскорше і як найтаньше** Соборну Україну і спокійно розїхалися домів.—**Я сказав „майже паперової орґанізації"**. Що се значить? Се значить, що ся орґанізація істнувала майже тільки на папері. Після статута членами Обєднання є всі члени **Укр. Нар. Союза, „Просвідіння", „Січи", „Народної Помочи", „Згоди Братцтв", „Ліґи Горожан і десятки тисяч незорґанізованих в центральних орґанізаціях Українців** в Америці. Однак як знаємо, членом в висше сказаних мною орґанізаціях є лише той, хто платить свою місячну вкладку, тож і членом „Обєднання" муситься уважати лише той, хто платить свою місячну вкладку по крайній мірі 25 центів на місяць чи $3.00 річно. Цікавим, хотяй дуже сумним булоби знати, кілько Обєднаннє має таких правдивих сталих членів, що то свою цілорічну вкладку, т. зв. податок народний, заплатили?

Обовязком делеґатів II. Кон-ґресу було, вернувши домів, взятися до праці народної, а саме до освідомлення Українців на своїм плейзі, вказуючи на високу і ідейну роботу і ціль до якої стремить „Обєднаннє" при помочи Українців тут в Америці, і позискати як найбільше членів для „Обєднання". На жаль більшість делеґатів забула на свій святий обовязок, і або не здавали собі справи зі свого почетного і високого уряду, або і зовсім свідомо сей обовязок занедбали. **Деяким із них видавалося, що їх обовязком** було скритикувати уряд старий і вибрати новий, — а відтак за рік на кошти громади, брацтва чи товариства знова до Филаделфії переїхатися і то само зробити. **Сей тяжкий закид опираю на тім, що многі** делеґати з хвилею коли вернули домів, не дали про себе знаку життя, і ніхто про них нічого відтак не чув. Позасипляли і сплять від дай аж до нинішного Конґресу. **Чи то, що я сказав про деяких делеґатів,** неможна булоб сказати і про деяких урядників, — се питаннє лишаю також до відповіди кождому перед самим собою. **Факт є фактом, що Екзекутива** Обєднання найшлася в такім критичнім положенню, якім находиться головік, який не вмію плавати, а кинули його на середину ставу. І так як сей чоловік ратуючися перед смертію, вимахує руками і ногами, кидаєся на всі боки і що знає то робить, аби утриматися на поверхні води і доплисти до берегу, — так робила і Екзекутива Обєднання, лишена всякої помочи від близших і дальших, кидалася на всі сторони і уживала всяких можливих способів ратуючи Обєднаннє перед смертію, а українську еміґрацію в Америці перед світовою ганьбою, що не потрафила чи не подбала чи не хотіла подбати про одиноку і в нинішних часах найважнійшу [illegible] орґанізацію, на яку наші браття в старім **краю дивляться [illegible] красшої надії, як на раннішну звізду, яка заповідає недалекий схід сонця.**

Щоби довго не говорити, скажу коротко, що істнованне Обєднання серед спячки і обоятности добрих людий, та брудної і підлої роботи на знищенне його, зі сторони людий злих, — Я завдячую виключно „Провидінню Божому". Видко, що сам Бог так вже хотів, що-

Обовязком делеґатів II. Кон-ґресу та орґанізація, яка взяла со-

бі за ціль невільника викупити, нагого приодіти, голодного накормити, жаждучого напоїти, недужого посітити, увязненого відвідати, — тай невіжого научити, сумуючого потішити, — має і мусить істнувати. Томуто лише провидінню Божому я завдячую, що Обеднанне не лише не згинуло, але противно воно на перекір всім ворогам виросло і розвинулося красще, чим було в І. році існовання, хотяй обставини політичні були о 100% гірші в другім році істновання Обеднания чим були вони в перщім. В доказ моїх слів, я звертаю увагу пань і панів делегатів на звіт касовий Обеднання, який вказує, що весь дохід Обеднання в другім році був $18.320.84 т. є. більший шість тисяч чим він був в І. році, коли в народі нашім був єще запал, енергія і найголовнійше надія. Як в І. лінії я вдячний Богу, який все добре діло благословить, — так відтак я вважаю за свій обовязок нині тут публично **подякувати малій громаді людий щирих,** горячо любячих свій рідний край і нарід, які з цілої сили і самопосвяченнем морально і матеріяльно Обеднанне вспомагали і підпирали. — **Зокрема, як кажуть Американці „at last, but by no means at least",** я вважаю за свій обовязок поіменно згадати за шефа канцелярії Обєднання Д-ра Мишугу, який зробив для Обєднання найбільше, бо пожертвував для него не лише свое здоровлє але і се, що найдорозше зі всього на світі, т. є. час свого життя. Томужто уступаючи нині з мого високого і відвічального становиска предсідателя Обєднання, — я складаю Д-ру Мишузі як найсердечнійшу подяку за його труди і працю около добра народного, і маю надію, що світлий Конґрес вислухавши звіту уступаючого уряду, вповні до моеї подяки прилучиться.

Про стан фінансовий і діловодство, яке вело Обєднанне в минувшім розі, інформували вас і весь загал комунікати, які кождого місяця в укр. часописях були поміщені.

До помочи памяти мають Вп. Делеґати також під рукою короткий звіт фінансовий, який буде доповнений єще звітом уступаючої екзекутиви, — а я лише загально та коротко згадати хочу, що попри звичайну роботу Обєднання заслугують на увагу ті факти, що

1. Обеднанне **орґанізувало віча і виклади,** висилаючи своїх представників як пана судію Вп. **Целевича,** п. др. Волод. **Галана,** п. др. Мишугу і иньших. Отолошувано в часописях, щоби голосилися до Обєднання всі громади, які народних життем інтересуються і бажають такі віча чи виклади в себе мати, та однак на жаль більшість громад спокійно дрімала і не хотіла були збудженою, тай мало хто в тій справі голосився.

2. **Сумної памяти конфлікт Обєднання з Січию** певно не був користний ні Обеднанню ні Січи, ні найголовнійше справі народній, — завдяки тактови Екзекутиви обох орґанізацій сей конфлікт був вдоволяючо полагодженний.

3. Обєднанне через цілий час безперервно удержувало звязок з рідним краем, політичними, культурними, науковими, економічними і добродійними його орґанізаціями, як також було все в стислім звязку і переписці з **військовою революційною орґанізацією, европейською еміґрацією і тутейшою пресою.**

4. **Поміч Січовим Стрільцям в Чехо Словаччині,** чого висловом признання і вдячности є величавий „Альбом", присланий в дарі для Обєднання.

5. Акція Обєднання за допомогою політичній еміґрації і політичним вязням.

6. В визначеній дорозі до осягнення своєї цілі Обєднанне стрічалось дуже часто замісць зпомочію зі сторони свідоміших одиниць, з тяжкими колодами, які кидано умисно на се, щоби повагу і авторітет Обєднання підорвати та в очах народної маси, яка дуже часто безкритично лише по словах а не ділах судить, понизити і дескредитувати. Тут маю на гадці сумної слави **„Основи національної політики „Редакційного Комітету Свободи",** який в демаґоґічний спосіб підкопує повагу Обєднання, яко політичну орґанізацію, до якої належить оголошувати основи політики національної. Се принесло богато шкоди справі народній.

7. Обєднанне дало поклик до **протестаційних демонстрацій** і **збірки** для політичних вязнів з нагоди **смерти Ольги Бесарабової,** висилаючи притім спеціяльну **делеґацію до Вашінґтону до секретаря стейту Ґюза.**

8. Вкінци відповідно до ухвал II. Конґресу Обєднанне перевело **контролю дому У. Н. Комітету,** о чім ширше буде справозданне в осібній на се точці.

Се не є вся робота, яку Обєднанне робило, я лише згадав деякі важнійші точки з того, що мені днесь на гадку приходить. — Дуже можливо, що инші спосібнійші люди, моглиб ту працю красше і лучше попровадити чим провадив її я і прочі члени екзекутиви, — однак признати мушу, що ті члени екзекутиви, які були сего року, робили те, що було в їх силі, робили щиро і ревно, робили не лиш без жадного винагородження, але дуже часто докладали своєю кишенею покриваючи ріжні видатки получені з їх роботою з своєї власної кишені.

Представивши в короткости загально роботу, яку вело Обєднанне в минувшім році, наконці я прошу дуже щиро Вас Вп. Пані і Панове, глянути очима своєї душі на образ, який представляє наш Рідний Край.

Глядіть: **Земля пересякла кровю наших братів,** знищена і цілковито довгою війною зруйнована. **Нарід наш** на тій землі жиючий, обдертий нагий, голодний і вихудлий. **Тяжкі невільничі** кайдани, які з кождим днем то більше затіснюються, давлять немилосерно віло і душу. **Десятки і сотки тисяч голодних сиріт** живе без притулку; **наші інваліди,** що віддали за свій нарід всьо, що мали найдорожшого, на жебранім хлібі; **Рідна Школа,** будучність нашого народу, гине та пропадає. **Край простягае до нас** свої вихудлі костисті руки, — просить і благає о поміч і поратунок перед страшною в очи заглядаючою смертію, — і **жаль та розпука серце стискає,** що ми ½ міліона Українців в Америці на ті всі просьби і благання, от так відчепного тай ще дуже часто і гнівом кинулим тих $15 тисяч долярів, що значить 3 центи пересічно на голову на рік.

Образ страшний і відражаючий, — і я Вас прошу щиро і сердечно, в тім дни о чім небудь будете говорити і радити — той то образ реальний Рідного нашого Краю майте перед своїми очима, а надіюся, що не найдеся межи нами такий вироднк, щоби не заплакав над тою недолею Рідного Краю, тай щоби **недокинув від себе щирим серцем бодай одну цеголку в будові красшої будучности для нашого рідного народу.**

ЗВІТ ДР. Л. МИШУҐИ, ЗАРЯДЧИКА КАНЦЕЛЯРІЇ ОБЄДНАННЯ.

Якщоби прийшлося судити про діяльність Обєднания на основі тих завдань, які зачеркнено Обєднанню його статутом, то треба признати, що воно їх, як слід не виконало, бо виконати не було в силі.

Акція Обєднання була на загал обмежена майже виключно до матеріяльної допомоги краеви. Ми бачили, що той бік справи тут найбільше загрожений, тому звернули всю свою силу майже єдино в ту сторону.

Наше національне лихоліття зробило по рішенню з 14. марта 1923 р. великий пролім в політичнім життю зах. укр. земель, особливо Галичини. Не стало одноцільного, авторитетного політичного проводу, не стало, що важнійше, й одної спільної нам всім державницької нам думки, зверненої на боротьбу з ворогами нації. Повстав політичний хаос, який перенісся і тут до нас за море. Тут в Америці став всім тим більше грізним, що несовісні демаґоґи взялися до оплюгавлення всьої нашої визвольної акції та всіх тих людей, що стояли у проводі, кладучи виключно їм у вину невдачу нації. Вони бачили в цілій боротьбі і у всіх наших провідних людей виключно ті- [illegible] ли очі на це, що якраз завдяки слабим силам тих людей, нашій нації по довгих століттях вперве відчинилося вікно у широкий світ. Вони не бачили рівнож в краю поза партійною грізнею, того, що яснів, тих нових сил, що повні самопосвяти шукають нових визвольних шляхів, що нищать духово і фізично нашу власну гниль, та що терором не дають і ворогови стати твердою ногою на нашій землі.

І Обеднанне старалися ті несовісні демаґоґи втягнути в круг тих провідних людей, що то „занепастили" долю нашого народа. Їм треба було цего, щоб знищити до щенту всякий народний авторитет, підкопати довіре народу до свого проводу, а тимсамим довести до хаосу і цілковитої руїни нашого національного життя в Америці.

Ми то знали, і тому взяли таку тактику, якою думали зрушити совість навіть найбільш несовісних кириників, а самому народови не дати притоки до найменших нарікань. Ми руководилися такою ідеєю: Обєднанне це той праведний християнин, який, глядить на своє життя на тій земли, як на щось звичайного, минаючого, яке вартує хиба того, що можна ним досягнутися царства [illegible] Обєднанне глядить на життя американських Українців, як на щось коротко триваючого, никаючого, як щось таке, що безслідно пропаде, що вартує для американського Українця і укр. нації тільки того, що можна ним прислужитися до здійснення великої ідеї, а саме визволення сорокміліонової, укр. нації. Коли так американський Українець поставить ціль короткого істнування свого племени в Америці, то підійметься духово і ідейно о кілька степенів висше. Він погодить тоді свою совість як американського життя і патріота з совістю Українця, сина поневоленого сорокміліонового народа, буде мати душевний спокій і задоволення, що служить тій ідеї, яка в його крови і яка одинока зможе його ублагороднити і ущасливити.

Ми ще одно мали на тямці. Ми маємо в Америці кілька ріжних українських інституцій запомогових, які гуртують кількадесять тисяч Українців. Без сумніву ті інституції є великим добром для своїх членів і їх треба попирати. Але всі вони по своїх статутах звернені в першу чергу на „туземне" життя, себто забезпечають тих, що тут жиють і останутъ. Обєднання знова каже: Що нам з того, що є прим. стотисячна інституція в Америці, якої членами є самі Українці, коли нація, як така нічого немає з такої інституції. Ми маємо 40 міліонів Українців, які в нормальних обставинах мають забезпечення себто дах над головою, що їсти та в що вбратися. Але мимо їх забезпечення, ми не маємо української держави і не будемо мати, як довго не навчимо кожного, що попри власне, особисте обеспечення ще треба складати рівнож правильну жертву на обеспечення нації згл. на її боротьбу о визволення і на добуття державної независимости.

Таке ми мали на увазі і відносно до цего поступали. Перш всього ми станули на тім становищу що не треба відбитих від краєвих відносин американських Українців втягати в вузкопартійну політику а заразом не реформувати звідси краю, бо це до нічого путнього не доведе. Вистарчить для нас станути на плятформі безпощадної боротьби з окупантами, як властивій дорозі до добуття Єдиної Соборної Української Народної Держави, що є заразом згідним з статутом Обєднання. Вистарчить отже для нас в Америці станути за боротьбою та заявитися проти всякої угодової акції з окупантами і ворогами українського народа. І консеквентно з занятим становищем поширити всяку акцію, яка нищить наших ворогів, а скріпляє наше національне положення.

По тій причині ми вдержували звязок в краю і на еміґрації з ріжними ґрупами, які ведуть на ріжний лад боротьбу з окупантами. Ми підпирали в міру наших засобів тих, що нищать ворога в краю фізично, себто нашу військову орґанізацію. Допомога та була по правді смішна в порівнанню до завдань В. О., але не наша в тім вина. Ми попирали дальше През. Др. Евгена Петрушевича, пересилаючи на його руки жертви на політичну пропаґанду згл. на допомогу Комітетови Поневолених Націй, що то веде пропаґанду в користь Українців, Білорусинів і Литовців та має осідок в Парижі. І та допомога була незначна, але нею хотіли ми дати доказ, що ми є далі і за того рода боротьбою проти Польщі та доцінюємо її вагу.

В той самий спосіб і для тої самої цілі попирали ми незначними жертвами ще й Зах. Укр. Т-во Ліґи Націй та нашу політичну еміґрацію.

Ми підпирали рівнож загрожену укр. культу, ратуючи Рідну Школу в Краю, яка одержала від нас найбільшу допомогу. Таксамо наших інвалідів і сиріт в Краю.

Ми старалися кидати жертви і на Буковину і до Холма і до Сянока на Лемківщині і до Києва та до польських таборів, де живуть наші братя-Придніпрянці. Хоч дрібними лептами старалися ми вдержати звязок з широкорозкиненим, а всюди поневоленим нашим народом. В розділенню жертв були ми звязані бо більшість присилаючи жертви, означувала ціль і цего ми придержувалися. Все таки на загал жертви йшли туди, куди їх дійсно найбільше потреба.

Так ведучи звідси акцію допомоги Рідному Краєви думали ми задоволити більшість свідомого українського громадянства в Америці. Видатки обмежено до можливо мінімум, а при загальній апатії змогли ми зібрати і вислати до краю майже цілих 15.000 долярів.

Так стоїть справа тепер не дуже світло і не дуже зле. Зате легко може піти краще. І то простим способом, колиб до неї приложив руки весь загал, або хоч верхи нашого громадянства. Нехай в кожній церковній громаді знайдеться така ідейна людина, що припильнує, щоби з громади кождого місяця 10 долярів на Край, а будемо мати понад 1000 долярів в місяць, а 12.000 дол. в рік. Нехай кождий з шановних делеґатів на Конґрес та головних урядників Обєднання памятає за Обєднання в своїй громаді через цілий рік, як повинен це зробити і нехай головні уряди наших орґанізацій, що входять до Обєднання, натиснуть морально і то сильно на своїх членів то других 12.000 дол. прийде до року певно. А з тим буде запевнена і еґзистенція і що важнійше стала допомога на Край.

До цего треба тільки віри, що така акція є потрібна і хосенна і трохи ідеї, а коли буде віра і ідея, то не буде ніяких перешкод, якіби клали раз-у-раз колоди під ноги тій роботі, яка супроти Рідного Краю і нашого національного ідеалу має тут одиноку, трівку, дійсну, вартість.

Обєднанне є чисто ідеальна а не бизнесова, чи яка інша орґанізація. Бути з Обєднанням, значить жити з великою ідеєю і для великої ідеї: А та ідея не туземна, а тільки та, що глядить за далеке море в Край. Хто хоче тій ідеї послужити, той наш і повинен іти з нами. Йти сміло й отверто, як отверта і чиста є та справа, якій служимо".

(Дальше буде).

Ц. В.

РОЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ІСТОРІЇ НАРОДІВ.

(Продовження).

Нестає середноіче з всевладним папізмом. Виховання молоді спочиває майже виключно в руках духовенства, яке уважає тіло осідком гріхів і радить „умертвляти плоть". Це була реакція проти звироднілої гімнастики Римлян, розпусти терм і злочинів цирку. Революційне християнство відмежовується остро від поганського світа, старається пірвати звязки з усім старим і тому вільна гімнастика була виклята. Та не вдалося розірвати всіх ниток, бо руханка хоч в зміненім виді і на зовсім инших принципах, але плекається між лицарством, хоч не можна ніяк її приписувати того значіння, як це було у Греків. Ігрища приймають форму турнів, де зовсім не ходить о ту тілесну здатність, як у Греків, але радше о силу закритого в желізо коня і чоловіка, щоби висадити свого противника з сідла".

Нове оживлення в руханкову справу внесли гуманісти, що вибирали зі старовини щонайкраще і животне та поставили за ціль розвинути людську істоту на основі природних прикмет. Фізичне виховання дістає оборонців і прихильників в особі Еразма Ротердамського, Лютра, Цвінглього, Коменського і инших. Енциклопедистами здобуває собі руханка назад значіння. Виступ Русса проти виниження і зіпсуття, його клич назад до природи, його підкреслення фізичних справ, як чинника педагогічного викликують зворот у поглядах на руханку.

Німеччина знищена 30-літньою війною перша хапається того средства оживити свій народ фіз. вправами. І. Б. Басєдов в половині 18 століття вводить в своїм філянтропінум фізичні справи в програму шкільної науки, перший теоретик руханки Гутс Мутс пише ряд праць, Песталоцці ставить домагання повний розвиток усіх фізичних прикмет людини для вироблення сили і зручности. Та все таки до тої доби була руханка предметом теоретичних дослідів і привілеєм нечисленних шкіл а заводити її загально у практиці ще не пробували.

Доперва Фрідр. Людвиг Ян на початку 19. століття підносить руханку до загально-національної справи, уважає її методою до визволення Німеччини з під французького ярма та закладає коло Берліна в 1811 році руханковий майдан. В два роки пізніще попровадив вже своїх учеників до визвольної війни проти Наполеона. Від цеї хвилі починається кольосальний зріст німецької нації, так, що на довгий час відбуває Францію від її попереднього значіння а сама грає першу скрипку у світовій політиці. 19. століття приносить вже певні системи і докладно обмірковані теорії руханки та поширює і поміж усіми народами. Однак не стрічаємо ще надто великого заінтересовання до цеї справи. Людство кидається на поле науки передовсім фізики і хемії, що відтягнуло його від дбайливости про тіло. І сей надмірний розріст всесвітньої інтелігенції не міг відбитися без відповідного фізичного еквіваленту. Протягом надлюдських зусиль останнього віку наші псхихні сили розвинулись надсподівано, але рівночасно доконувався в тім тілі розкладовий процес, якого наслідком є нинішна дегенерація найінтелігентнійшої частини людства. І нині унаслідивши по предках невичерпані капітали думок, творів штуки і т. д. дістало людство в спадщині і ававістично звихнені інстинкти фізичний апарат, якому треба вже не репарації, але перетоплення, нерви, що переслідують в день і в ночи, здоровле, що не може опертися ніякій хоробі та передчасну смерть, словом унаслідило всі консеквенції тяжких гріхів своїх предків проти тіла. І тому нині ми є свідками якогось непоздержного руху головно на Заході Европи, до регенерації підоставних сил. Фізичне „его" нехтоване і помітуване домінуючими системами, релігійної та фільософічної думки, висміване фанатиками високопарної фільософії, підняло бунт, розгорілося наче революцією, наслідком якої привернено йому належну честь і гідність, та поставлено вівтарі, на яких святкується „новий культ тіла". І в найновійших часах перша Англія прочуняласа з того занепаду фізичної культури, коли тимчасом Німеччина дійшовши в своїх системах до певної висоти, більше їх угрунтовувала непридатним тимчасом нового, то в Англії фізичне виховання виступило в формі спорту. Не даром повстала приповідка, що можна собі представити англійські школи радше без науки, як без грища. Нема одного міста, в якім не було би спортового майдану, хоч землею по містах надзвичайно дорожать. В самім Лондоні було вже в 1893 році 6700 грищ до крокет, а 1000 грищ під копаний мяч. Богато з тих місць знаходиться в середині міст по парках, де приходиться два або три рази більше платити. Але ті місця не є так заняті як в Англії. Кождого дня побачимо там урядника і студента, купця і робітника, які побіч себе вправляють. Тому, що спорт був чимсь новим, тому що сталив характери, запалював в одиницях амбіцію показати свою індівідуальність тому, що був приємностю і розривкою, приймається дуже скоро в цілім культурнім світі. Німеччина до своїх вправ в руханні додає вправи шведські і англійський спорт, ціла середня а дещо пізніще і західна Европа бачучи незвичайно корисні висліди фізичної культури, працює над її раціональним заведенням.

(Конець буде).

СМУТОК.

(Переспів).

...І буде знову все зо мною,
Як і було уже не раз,—
В обіймах буду з самотою
У неспокійній ночі час;
І буде знов пісні співати
Міні мій смуток мовчазний,
І буду я в думках літати
В безмежний, дальний світ [ясний...
А ти—пройдеш ти шлях не [вільний,
Покірлива недолі злій,
І, може, в час коли дозвільний
В душі побачиш образ мій...

Віталій Самійленко.

РАНОК.

Ще сизий стелеться туман
Над тихою водою,
Впивається зелений лан
Сріблястою росою.
Горить на сході небосхил
Досвітньою зорьою,
Просипся ранок, повний сил,
З чудовою красою.
Проснулося все: і степ, і гай,
Із піснею гучною,
І люд, потомлений у край,
Із силою новою.
І в поле знову йде ратай
На працю із косою.

Т. Р—ко.

ЖОРЖ КУРТЛІН

В ДОМАШНІМ ЗАТИШУ

— або —

ПРИМІРНЕ ПОДРУЖЖА.

Сміховинка в 1-ій дії.

Переклав Михайло Ценевенко.

Пані Б.: Всетаки не наложили йому кафтана безпеченьства за підюджуванне і підбурюванне гірників, як матері одного ідіота!

Буленгрен: Чуєте її!

Рілет: Чи завважали ви, як на дворі дивно позминіло від чотирнацяти днів?

Буленгрен (до жінки): Не змушуй мене, щоби я [illegible] витягнув тебе.

Пані Б.: Витягнув? Цього вже занадто. Я дійсно рада би почути, хто кого „витягнув"!

Буленгрен: Ернестино!

Пані Б. (грізно): Мовчи, або розкажу усе!

Буленгрен (як не свій): Ах! ах! ах!

Рілет (рад би дуже помогти): Добродійка кажуть правду; успокійтеся.

Буленгрен (зриваєть): Правду?

Рілет (мило й з осміхом): Певно!

Буленгрен: Правду?!

Рілет: Алеж...

Буленгрен: Правду! Ах!.. Мій любий пане Рілет, отже ви вперлися, щоби я вас викинув за двері.

Рілет: Противно! Я прошу вас навіть, щоби ви щось подібного не робили.

Буленгрен: Мушу сконстатувати це зовсім виразно: За весь час чув я дурниці не одного дурня, але ви перевисшаєте все що я досі чув. Хай згину тут на місці, коли я вже чув коли подібні дурниці.

Рілет: Даруйте...

Буленгрен: Правду!

Рілет: Позвольте мені...

Буленгрен: Правду!

Рілет: Алеж вислухайте мене...

Буленгрен (наче божевільний): Палицю, палицю принесіть мені! Хай вигаратаю цього Рілета, бо і моя терпеливість має границі! Цього вже трохи за багато! Така підла! Ця злодійська дочка, що хоче обікрасти мене до останнього цента та ще за дурня мати мене, що приводить мене до божевілля, ця людина говорить правду! Підлий, не моя кров, їсть мої легкі, мій мозок, мої уста, моє внутреності, мої ноги, мою утробу — ця людоїдка говорить правду!

Рілет: Прошу вас...

Пані Б.: Не зважайте на нього, він божевільний!

Буленгрен: Правду! Кажете, що вона говорить правду, белендичете не роздумавши, як старий баран! Так, так і ви!

Рілет (досить сухо): За ласкаво!

Буленгрен: Аде коли б ви були на моїому місці, то ви змінили би свій погляд. Так, хотів би я бачити, як би то вас приводив хто до розпуки від 1. січня аж до Миколая.

Рілет: Прошу вас, успокійтеся!

Буленгрен (запановує над собою): Я як не свій і вже не знаю, що говорю.

Пані Б.: Він якраз відповідний для кафтана безпеченства.

Буленгрен: Відповідний для кафтана безпеченства — ти підла! Ти чираку мого життя! (Вхопив Рілета за гузик й шарпає його). Алеж любий друже, навіть страву затроює вона мені тріткою на щурі, щоби набавити мене жалудкових корчів. (Гузик відривається).

Пані Б.: Що за брехун! (Вхопила Рілета за другий гузик, цей відривається як і перший). Він, він впихає корок у фляшку, щоби вино зробити неможливим до пиття.

Буленгрен: Брехухно!

Пані Б.: Я брешу — зараз побачимо. (Відходить).

ЧЕТВЕРТА ЯВА.

Буленгрен і Рілет.

Буленгрен: Слава Богу, що вже забралася! О, щоби я лише тебе більше не бачив, ані щоби не чув нічого про тебе!

Рілет (на боці): Що це за люди! Пора мені забратися відси!

Буленгрен (підходить до нього): Пане Рілет!

Рілет: Прошу дуже!

Буленгрен: Мушу оправдатися перед вами: перед хвилею в пожалування гідній люті, не обійшовся я з вами як слід.

Рілет (вдає здивованого): Коли ж це? Коли?

Буленгрен: Щойно тепер, ось тут.

Рілет: Не знаю, що ви думаєте. Противно, ви були незвичайно ввічливі і я глибоко зворушений цим, як ви гарно приняли мене. — Бувайте здорові.

Буленгрен: Що? Так скоро?

Рілет. На жаль. Мушу йти в дуже важній справі, мушу попрощатися з вами.

Буленгрен: Жартуєте.

Рілет: Зовсім ні.

Буленгрен: Ну, але випєте бодай щось трошка...

Рілет: О, ні.

Буленгрен: Так, так, не розійдемося, без скляночки вина на знак доброї приязни. (Рух Рілета), Не будьте такі невмолимі, обиджаєте мене. (Дзвонить). Инакше мушу вірити, що щось чуєте до мене. (До Феліції, що саме ввійшла). Принесіть фляшку секту.

Феліція: Добре, прошу пана. (Відходить).

Рілет (готов уступити): Ну, добре.

Буленгрен (врадуваний): Ах!

Рілет: Приймаю запрошенне, щоби вас не обидити. Але прошу, не мішайте мене в ваші спори. Вони мене не цікавлять і приводять мене в дуже прикре положення, Згадую вже моїх гузиків, які також терплять на цьому, і членів мого тіла, які також зле виходять на цьому.

Буленгрен: Гаразд.

Рілет (подає йому руку): Згода!

Буленгрен (прибиває): Згода!

Рілет: Коли так, то сідаймо. (Кожен бере крісло; сідають біля себе й дивляться один на одного хвилину й осміхаються, вкінці).

Буленгрен (мило): Мій любий пане Рілет, мені здається, що ми будемо ще нерозлучними приятелями.

Рілет: Це зовсім моя думка!

Буленгрен: Ви мені дуже сподобалися. (Дискретний рух Рілета). Кажу вам що думаю. Я дійсно не в силі оцінити як слід приємности вашого товариства! Вмієте говорити так дуже приємно, так дотепно, а головно одно подобається в вас, ця отвертість, ця строга справедливість, яка струями бє з вас. Я заложився би, що головною вашою прикметою є щирість.

Рілет (скромно, але певно): Мушу притакнути.

Буленгрен: Знаменито! Можете це зараз доказати. Дайте мені слово чести, що відповідати-мете на мої питання без здогадів і без обиняків.

Рілет: Дуже радо! (Подає йому руку, Буленгрен схопив її і потрясає нею).

Буленгрен: Добре! Отже скажіть мені з рукою на серці: чи думаєте, що від початку світа бачив хто таке лице, в котрому відбивалося би стілько підлости, мерзенности, безчестя, як в лици моєї жінки?

Рілет (встає): Знова зачинається...

Буленгрен (змушує його сідати): Ах, отже ви признаєте це.

Рілет: Даруйте...

Буленгрен: Та коби то лише її лице, то ще нішо. Багато гірше, мій любий, є безгранична мерзенність і безпримірна підлість її душі. Бачите, дам лише маленький примір з багатьох. Прецінь спимо разом, правда?

Рілет (неспокійно): Алеж до чорта...

Буленгрен: Хай це громи тріснуть!, дайте мені насамперед сказати, потім ви скажете свій погляд. Отже, спимо прецінь разом. Я лежу з краю, а вона посередині ліжка; це середина її. Добре. Що, думаєте, робить вона? Цілісенькі ніч копає мене в ноги, ось так! (Копає Рілета в голінь).

Рілет (виє): Ай!

(Конець буде).